

פתיח התורה

הרב שלמה לוונשטיין שליט"א

לקט פירושים מתוך שיעור פרשת שבוע
בביהכ"ס "דברי שיר" רח' זכריה 4 ב"ב יום חמישי בשעה 22:00

גליון מספר 101

ראה תש"ט

מבקרך וגו' ואכלת כאשר יאכל את הצבי ואת האיל כן
תאכלנו הטמא והטהור יחדיו" (יב כא)

בספר "קרנן העני" מסביר הרב יעקב קטינא זצ"ל, מקראות אלו על פי דברי הגמרא במסכת מנחות דף צד שאומרת על הפסוק "והמזבח ג' אמות וגו' וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה'". שואלת הגמרא - פתח במזבח וסיים בשולחן! אלא, מסבירה הגמרא, בזמן שבת המקדש קיים מזבח מכפר, ועכשיו שאין בית מקדש קיים שולחנו של אדם מכפר. ופירש רש"י שעל ידי שנותן פרוסה לאורחים, הצדקה מכפרת עליו. למדנו מזה שצדקה חשובה כקרבן.

והנה הרבה פעמים אנשים אוהבים למצוא בעניים כל מיני חסרונות כדי להפטר מהצורך להכניסם הביתה. אך אברהם אבינו לא כך עשה, והיה עומד על פרשת דרכים וכשהיו אורחים באים "וירא וירץ לקראתם", ולא בדק בציציותיהם יותר מדי.

וזה מה שרמזה לנו התורה הקדושה בפסוק הנ"ל. "כי ירחק ממך המקום" – ואתה לא יכול להקריב קרבנות, אז "וזבחת מבקרך ומצאנך ואכלת בשערך" והשלחן יכפר עליך כמו המזבח. אך בתנאי ש"כאשר יאכל את הצבי ואת האיל כן תאכלנו הטמא והטהור יחדיו". בין אדם הגון ובין שאינו הגון, אל תדקדק בו.

"כי ירחיב ה' אלוקיך את גבולך וגו' ואמרת אוכלה בשר וגו' בכל אוות נפשך תאכל בשר רק קדשיך אשר יהיו לך ונדריך תסע ובאת וגו'" (יב כ-כו)

מפרש החתם סופר, על פי מה שאומרת הגמרא במסכת פסחים דף ח' עמוד ב' מפני מה לא היו פירות גינוסר בירושלים, שלא יאמרו אילו לא עלינו אלא לאכול פירות גינוסר, דיינו, נמצא שעלו לירושלים שלא לשמה. כמו כן בענייננו. אילו היה מותר לאכול בשר רק על ידי הקרבת הקרבן היו אנשים באים לירושלים ושמיים בעליתם לרגל רק בגלל הבשר, לכן הקדימה התורה "בכל אוות נפשך תאכל בשערך הטמא והטהור יחדיו" ו"רק קדשיך תסע ובאת אל המקום אשר יבחר ה'".

"כי ירחיב ה' אלוקיך את גבולך כאשר דיבר לך וגו' בכל אוות נפשך תאכל בשר רק קדשיך וגו'" (יב כ, כו)

הרב אפרים לונטשיץ בספרו "עוללות אפרים" מסביר על דרך המוסר: אם ישיאך יצרך הרע, ומדוע הצליח היצר? משום שהרחיב ה' את גבולך, שמנת עבית כסית. "וישמך ישורון ויבעט ויטוש וגו'". הגיע מצב שצורכי הגוף בודאי אינך עושה לשם שמים. מבקשת התורה, כשאתה עוסק בחפצי שמים, לכל הפחות אז עשה אותם לשם פועלם. ולכן אמרה התורה גם אם בכל אוות נפשך תאכל בשר, אך לכל הפחות גם קדשיך אשר יהיו לך "תשא ובאת אל המקום",

"ראה אנוכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה" (יא כו)

כתב בספר "ראשי בשמים", על דרך שאמרו רבותינו ז"ל כל דעביד רחמנא לטב עביד. וזה מה שאמרה התורה כאן, "היום" - בעולם הזה, יש ברכה וקללה. כי כפי שנראה לנו חלק מהדברים הם לטובה, וחלק ההפך. אבל לעולם הבא הוא עולם שכולו טוב, וכמו שאמרו רבותינו ז"ל במסכת פסחים לא כעולם הזה העולם הבא. בעולם הזה על שמועות טובות אומר "הטוב והמטיב" ועל שמועות רעות אומר "ברוך דיין האמת". ובעולם הבא הכל "הטוב והמטיב". ולכן אומר הקב"ה, "היום ברכה וקללה" אך לעתיד יבינו כולם שהכל היה ברכה.

"אנוכי נותן לפניכם היום ברכה" (יא כו)

כתב "בעל הטורים": "ראה אנוכי" רמז לראות ולזכור את עשרת הדברות שפותחות במילה "אנוכי".

וביאר בספר "מאמר אברהם" הובאו דבריו ב"ילקוט האורים", על פי מה שאמרו חז"ל כל מה שישראל אוכלים בעולם הזה, אין אוכלים אלא בשביל האמונה. והסבירו המפרשים שהכוונה למה שאמר הקב"ה ששכר מצוה לא משולם בעולם הזה. ומדוע? הרי יש בזה הלנת שכר שכיר. אלא אומרים המפרשים, ההלכה היא שכאשר אדם שלח שליח לשכור פועלים אף אחד מהם לא עובר על הלנת שכר שכיר, כי הלא השליח איננו הבעל הבית, והבעל הבית לא שכר אותם. וממילא כאשר שלח הקב"ה את משה רבינו להודיע לעם ישראל את התורה והמצוות, אין כאן הלנת שכר שכיר.

אך הסבר זה נכון לגבי כל התורה. אבל שתי הדברות הראשונות "אנוכי" ו"לא יהיה לך" מפי הגבורה שמענום, ועליהם לא תחול ההלכה הנ"ל ולכן אמרו חז"ל שמה שישראל אוכלים בעולם הזה, הכל בשכר האמונה.

ואם כן, אומר הקב"ה לעם ישראל: "אנוכי" – מצות האמונה, זה מה ש"נותן לפניכם היום – ברכה".

"השמר לך פן תעזוב את הלוי כל ימך על אדמתך" (יב יט)

פירש רבי יהונתן איבשיץ זצ"ל בספרו "תפארת יהונתן", שיהיו כאלה שיטענו איך יתכן לתת ללוי מעשרות, הלא על שבת לוי נאמר "ויראו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל", אז איך מותר לתת להם "שוחד"?

לכן אמרה התורה – כל ימך על אדמתך. דע לך שאין זה שוחד כי משלו אתה נותן לו, שהרי אתה יושב על האדמה שהיתה צריכה להיות שלו, והמעשרות הם רק תמורה.

"כי ירחק ממך המקום אשר יבחר ה' אלוקיך וזבחת

לפחות את הדברים שהם קדושים תעשה כשמגמתך ובקשתך אל המקום אשר יבחר ה'.

"כי יקום בקרבך נביא" (יג ב)

בספרי כאן פסקה פ"ג נאמר: "בקרבתך" – לרבות האשה. ובבעל הטורים כאן בדפוס שבידינו אינו מביא אמרה זו. כנראה בגלל הצנזור. אבל בדפוסים הראשונים מובא בבעל הטורים "בקרבתך" בגמטריה "זו האשה". והכוונה "בקרבתך" בגמטריה 324, כמו "זו האשה". וזה רומז אל אותו האיש, שאמו היתה יהודיה, וממילא הוא נחשב "מקרבתך". ובדפוס "הנובר" מובא "ובנה" בגמטריה 63, כמו המילה "נביא". וזה מדבר ורומז על המשך הפסוק. "כי יסיתך אחיך בן אמך" שאמו היתה מישראל ואילו אביו היה גוי, כמו שכותב הרמב"ם באגרת תימן. (אמרי שמאי)

"די מחסורו" (טו ח)

בספר "דרך שיחה": אבא זצ"ל אמר כי מי שמקפיד על מעשר אין למס הכנסה שליטה עליו.

פעם שאלתי את אבא זצ"ל בענין ספק שהיה לי במעשר כספים, ואמר לי: בכל הספיקות רק תחמיר, כי ממעשר אף פעם לא מפסידים, רק מרויחים.

"ובחנוני נא בזאת"

שאלה: יהודים באמריקה שואלים, הם מפרישים ונותנים ממון רב לצדקה, והרבה מהם הפסידו השנה הרבה כסף, הרי בצדקה כתוב "ובחנוני נא בזאת"?

תשובה: ה"חפץ חיים" שואל זאת על עניין אחר שאמרו חז"ל (שבת ס"ב, ב') שכל הזהיר בנטילת ידים תהיה לו עשירות, והרי חזינן שלא תמיד הוא כן? ותיריך שיש דברים שמביאים לעניות, ואם יעשה גם הנך דברים לא יעזור לו סגולת עשירות של נט"י, ואותו תירוך יש לומר גם לענין צדקה.

אבל יש לתרץ עוד, כי הנה אדם שאינו עשיר אין זה מוריד לו משום כך מחובותיו ומהגיהנום שלו, אבל מי שמגיע לו עשירות ואינו עשיר – מגרעין לו מחובותיו. משל למלך שחילק מתנות ביום שעלה לגדולה, והיה אחד שהיה חייב חוב גדול למלך, אמר לו המלך כי המתנה שנותן לו היא המחילה על החוב, וכי זו אינה מתנה? וכל הענין של "בחנוני נא בזאת" שייך רק באדם שיודע שלא מגיע לו עונש ויודע חשבונו – על זה יש באמת בחינה.

מסכת אבות

"נתאי הארבלי אומר הרחק משכן רע ואל תתחבר לרשע ואל תתיאש מן הפורעניות" (פרק א' משנה ז')

פירש רבינו עובדיה מברטנורא: הרחק משכן רע – שלא תלמד ממעשיו.

ובספר "ילקוט הגרשוני" הוסיף שכוונת התנא: על מי

שאינו הולך לבית הכנסת להתפלל שעליו אומרת הגמרא במסכת ברכות: כל מי שיש לו בית הכנסת בעירו ואינו נכנס שם להתפלל נקרא "שכן רע". שנאמר: "אוי על כל שכני הרעים".

ועל זה הזהיר התנא ואמר: הרחק מאיש כזה שהוא איש רע שלא תלמד ממעשיו ותעשה גם אתה כמוהו, שלא תלך לבית הכנסת להתפלל. אלא, הוי זהיר לילך בכל יום לבית הכנסת, להתפלל עם הציבור במנין. וגם זה, רק בתנאי "ואל תתחבר לרשע" המשיח בבית הכנסת שיחת חולין והבלים לאין קץ. כמו שאמר הזהר הקדוש "מי שמדבר בבית הכנסת אין לו חלק באלוקי ישראל" ובעל הטורים בפרשת כי תבא כותב על הפסוק "ולתתך עליון על כל הגוים אשר עשה לתהילה לשם ולתפארת": כלומר, מה שישראל משבחים לה' הוא להם לתפארת. והיינו דאמרינן עתיד הקב"ה להיות עטרה בראש כל צדיק וצדיק. שאותה עטרה שמעטרין להקב"ה בתפילתם מחזירה להם. אבל מי ששח שיחת חולין בבית הכנסת, מקיפים לו כל גופו בקוצים. לכך שיר השירים לית וכנגדו כקול הסירים.

ואם אף על פי כן תתחבר שם לרשע המחלל את קדושת ה' בפרהסיא, במה שמשיח שיחת חולין, אל תתיאש מן הפורענות והעונש המר ר"ל, שיבוא עליך בעבור זה והשיגך. ועל כן השמר והזהר לבל לחלל מקום מקדש ה' ואז תשכיל ותצליח.

"ואל תתיאש מן הפורענות"

הרב שאול בראך זצ"ל, בספרו "חלק לעולם הבא", כותב על פי מה שאמרו בסוף מסכת מכות: פעם אחת עלו לירושלים רבן גמליאל ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא, וראו שועל יוצא מבית קדשי הקדשים התחילו הם בוכים ורבי עקיבא משחק. אמרו לו למה אתה משחק, אמר להם למה אתם בוכים? אמרו לו: מקום שכתוב בו "והזר הקרב יומת", עכשיו שועלים הלכו בו ולא נבכה? אמר להם, לכך אני משחק. דכתיב (ישעיה ח') "והעידה לי שני עדים נאמנים את אוריה הכהן ואת זכריה בן ברכיה". וכי מה ענין אוריה אצל זכריה, אוריה נתנבא במקדש ראשון וזכריה במקדש שני? אלא, תלה הכתוב נבואתו של זכריה בנבואתו של אוריה. באוריה כתיב "לכן בגללכם ציון שדה תחרש" בזכריה כתיב "ועוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים". עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה הייתי מתיירא שלא תתקיים נבואתו של זכריה. עכשיו כשנתקיימה נבואתו של אוריה, בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת. בלשון הזה אמרו לו: עקיבא נחמתנו, עקיבא נחמתנו.

ולפי זה, מה שאומר התנא אל תתיאש מן הפורענות, הכוונה כשתראה שבאה הפורענות שנבאו הנביאים על הגלות, אל תתיאש. מפני שאדרבה, מזה שנתקיימה הפורענות יש הוכחה שתתקיים נבואת זכריה ועוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים ועוד ישמע בהרי יהודה ובחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה.

